TRANSILVANIA® Recuperări Creanțe www.transilvaniarecuperaricreante.ro (http://www.trcj.ro)
S.C. CORAL IMPEX S.R.L. deratizare dezinsectie dezinfectie www.coralimpex.ro (http://www.coralimpex.ro/)

Etnogeneza românilor prin analiza limbii: ”Stratú și substratú. Genealogia popoarelor balcanice” în viziunea lui B. P. Hașdeu

Distribuie articolul

(/#facebook) (/#telegram) (/#whatsapp) (/#x)
(https://www.addtoany.com/share#url=https%3A%2F%2Fwww.napocanews.
hasdeu.html&title=Etnogeneza%20rom%C3%A2nilor%20prin%20analiza%20lin

Bogdan Petriceicu Hașdeu nu este doar autorul celebrului articol ”Pierit-au dacii”, publicat în 1860, și care a creat o direcție de cercetare istoriografică privind strămoșii noștri, ci și un specialist al istoriei limbii române pentru a înțelege etnogeneza românilor. Hașdeu a fost un întemeietor al școlii etnogenezei românești, oferind direcții de cercetare și azi valabile pentru a înțelege formarea poporului român. În conferința susținută la ședința solemnă a Academiei Române din 27 martie 1892, Bogdan Petriceicu Hașdeu propunea o sinteză filologic-istorică asupra formării popoarelor din spațiul balcanic, plecând de la conceptele de „strat” și „substrat” ca instrumente analitice pentru înțelegerea evoluției etnice și lingvistice regionale. Conferința a fost publicată în ”Analele Academiei Române, Seria II, Tom XIV, Memoriile Secțiunii Literare”, București, (1892). Lucrarea urmărește genealogia comunităților balcanice printr-o lectură comparativă a limbilor, tradițiilor și izvoarelor istorice, evidențiind stratificarea complexă care a generat identitățile de astăzi. Originalitatea lui Hașdeu este revigorantă și azi pentru a înțelege formarea poporului român. A fost un pionier al epocii.

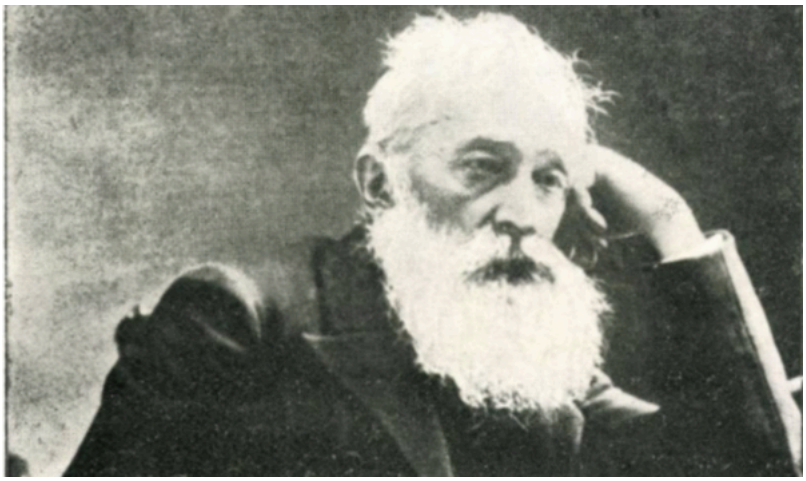

Hașdeu pornește de la ideea unui substrat pelasgic, pe care îl consideră fundamentul preistoric al regiunii, urmat de stratul tracic (inclusiv elementele traco-dace). Peste aceste fundamente s-au suprapus influențele grecești și romane, care au modelat în profunzime vocabularul, instituțiile și cultura materială a zonelor costiere și urbane. La începutul evului mediu, reorganizarea etnică produsă de migrațiile slave a reconfigurat harta lingvistică și socială a Balcanilor, imprimând un nou strat care se combină cu urmele rămase din epocile anterioare. Hașdeu propunea o metodă comparativ-filologică, istorică și arheologică bazată pe distincția între strat (elemente istorice succesive care suprapun cultura și limba) și

substrat (elementul autohton mai vechi, persistențial). Pornind de la substratul pelasgic, autorul urmărește succesiunea tracică, greco-romană și slavă, precum și efectele unor intervenții ulterioare (unguri, tătari, turci), pentru a explica identitățile regionale moderne: greci, albanezi, bulgari, sârbi, români (diversificați regional: daco-români, macedo-români, istriano-români, moravo-români etc.).

Peninsula Balcanică este, din perspectivă istorică și lingvistică, o zonă de continuă stratificare, iar fiecare perioadă a lăsat urme în limbaj, toponimie, instituții și obiceiuri. Hașdeu considera că trebuia să citim această complexitate prin prisma a două concepte operaționale: substratul, care reține urmele vechi autohtone, și stratul, care desemnează intervențiile istorice succesive. Această abordare permite explicarea simultană a continuităților locale și a schimbărilor majore cauzate de migrații și cuceriri. Hașdeu situează la baza istoriei balcanice și a românilor un substrat pelasgic — o populație ne-indo-europeană, răspândită între Marea Neagră și Adriatică, ale cărei urme materiale (cetăți ciclopice) și de cultură comparativă au fost semnalate de antici. Peste acest substrat s-au suprapus, în epoca tot mai apropiată istoriei scrise, triburi tracice, răspândite larg și împărțite în numeroase ramuri regionale. Tracii reprezintă, pentru Hașdeu, prima mare componentă indo-europeană care se inserează pe substratul pelasgic și ramurile lor au suferit ulterior procese divergente: grecii din sudul peninsulei se vor afirma ca o continuitate directă a elinismului clasic, în timp ce tracii nordici vor fi puternic influențați/absorbiți de romanizare. Grecii având o cultură majoră nu dorit să se romanizeze, față de ramura nordică a tracilor. Hașdeu a venit cu teoria că valahii sud-dunăreni sunt de fapt daco-români care au emigrat în secolul X din spațiul capato-danubiano-pontic în sudul Dunării și până în Epir și Pind. Teoria lui Hașdeu a dat direcția istoriografică în acest sens urmată de Sextil Pușcariu și istroicii români din perioada interbelică, deși la o analiză atentă romanitatea sud-dunăreană este autohtonă, ca parte a etnogenezei românești de la sud și nord de Dunăre.

În percepția lui Hașdeu, romanizarea Traciei nordice și a unor teritorii ilirice a creat un strat traco-latin. Începând cu secolele premergătoare și în timpul dominației romane, limbile și instituțiile romanizate s-au impus în orașe și pe fâșii costiere, iar romanii au lăsat în toponimie, lexic și structuri socio-administrative urme greu de șters. Din această fuziune tracic-latină rezultă, în final, nucleele daco-latine — straturile de fond ale viitoarelor populații românești transdanubiene și sud-balcanice. Totodată în opinia lui Hașdeu, migrațiile slave din secolele VI–VII reprezintă un moment de reconfigurare profundă. Slavii s-au stabilit pe larg în regiune, dar nu omogen. Aceștia apar sub ramuri dialectale distincte (ruteno-rusă, polono-bulgară, boemo-sârbă), iar fiecare ramură a modelat diferit substraturile locale. Prin contact și amestec, în anumite regiuni s-au născut populații de sinteză. În vest și Iliria, contactul cu slavi boemi a favorizat formarea entităților sârbe; în spațiul transdanubian, latinizarea anterioară a creat un substrat românesc care, sub influențele slavilor, a dat naștere la ramuri române distincte. Hașdeu folosește numeroase criterii lingvistice pentru a explica diferențele: prezența vocalelor nazale, fenomene fonetice precum plenisonul rusesc, sonul dz/z (polono-bulgar), vocalismul din poziții specifice, precum și sistemele de accent (liber la ruteno-rusi, penultim la poloni și prim la boemi). Aceste trăsături permit urmărirea influențelor și delimitarea ariei de expansiune a unor ramuri slave sau a conservării elementelor latine în diverse zone.

Pentru Hașdeu, "națiunile" balcanice au apărut prin suprapunerea straturilor istorice asupra substraturilor locale. Astfel, bulgarii moderni sunt rezultatul amestecului unui substrat meso-latin (rostogolit de latinizare) cu un strat slav (în special de ramură polonă) și, accidental, elemente turanice (tătare) în anumite perioade. Sârbii în concepția lui Hașdeu provin în mare parte din contactul dintre populațiile iliro-latine și slavii boemi, determinând o sinteză cu o accentuare particulară a trăsăturilor boemo-sârbe. Românii (în sens larg) sunt continuitatea elementului daco-latin în Carpați și în zonele transdanubiene; ramificarea lor în macedo-români, istriano-români, moravo-români etc. se explică prin deplasări, presiuni migratoare și amestec cu alte populații în Evul Mediu. Autorul insista pe originea daco-română de la nord de Dunăre, astăzi ideea este abandonată tot mai mult de istoricii români, care percep etnogeneza pe spații largi geografice.

De asemenea, conform cronologiei prezentate de Hașdeu (coroborată cu izvoare bizantine și slavone), migrarea ungurilor în Pannonia (secolul X) a avut efecte centrifuge. O parte a românilor din Pannonia au fost împinși spre nord-vest (Moravia — moravo-români), iar alții au fost împinși peste Dunăre, contribuind la formarea grupurilor macedo-române și istriano-române. Această mișcare sprijină ideea că unele comunități române transdanubiene au provenit din straturi daco-latine relativ compacte, separate ulterior de noi valuri migratorii. Limba bisericească slavă (vechea bulgară) a funcționat mult timp ca limbă literară și cultă în Balcani, apropiindu-i artificial pe sârbi și pe bulgari, în pofida aparentei lor diversități dialectale. Alfabetul comun (chirilic/glagolitic) a facilitat acest sentiment de unitate aparentă, fenomenul fiind pentru Hașdeu o sursă de confuzie în evaluarea identităților etnice dacă nu se ține seama de diferențele dialectale reale.

Hașdeu pledează pentru combinarea probei lingvistice (compararea lexicului, a toponimiei, a foneticii, a accentului) cu probe arheologice și istorice (inscripții, cronici, descoperiri materiale). El recunoaște limitele izvoarelor (manipulări politice, interpolări, lacune cronologice) și recomandă prudență metodologică: numai convergența datelor din discipline diferite oferă certitudini istorice. Astfel, Hașdeu oferea una dintre primele sinteze în cultura română care aplică noțiunile moderne de strat și substrat la problema formării popoarelor balcanice. El susținea o viziune integratoare: identitatea națională este rezultatul unui proces complex de suprapuneri, interferențe și persistențe, și nu produsul unei genealogii unice. Această viziune a inspirat discuțiile ulterioare despre origine și continuitate în sud-estul Europei. Pentru Hașdeu, înțelegerea acestor straturi este esențială pentru o istorie corectă a Balcanilor, una care să evite simplificările genealogice și instrumentalizările politice ale trecutului.

Pentru savantul român, formarea popoarelor balcanice este o operă a stratificării istorice — substratul pelasgic și tracic oferă temelia, greco-romanitatea adaugă un strat de civilizație urbană și lexicală, iar reorganizarea slavă din Evul Mediu reconfigurează harta etnică și lingvistică. Identitățile actuale rezultă din interacțiunea acestor straturi, din procese de suprapunere, transformare și persistență, iar înțelegerea lor necesită o lectură filologică și istorică atentă la urmele păstrate în limbă și cultură. Hașdeu a stat ideologic și științific la baza monumentalei istorii "Dacia Preistorică" de Nicolae Densușianu, dar și la perspectiva etnogenetică a istoricilor români moderni. Viziunea sa etnogenetică, deși solid susținută de un suprot științific și documentar, nu mai este la modă în rândul noului val istoriografic care considera formarea poporului român și a limbii române pe un spațiu geografic mult mai extins din Pind până în Tatra și din Panonia până dincolo de Bug. Concluzia de la finalul studiului lui Hașdeu sună ca un mesaj testimonial: „Dar fericirea mea cea mai mare este că rezultatul definitiv al muncii mele nu împinge la dezbinare, ci îndeamnă la înfrățire. Toate popoarele balcanice — românii, grecii, albanezii, sârbii, bulgarii — ne aparțin acum ca o singură familie, strâns înrudită, ca o comunitate de frați, veri și cumnați." Contribuția lui Hașdeu este relevantă pentru că a fost un pionier în cercetarea straturilor și substraturilor etno-lingvistice și a lămurit originile formării poporului român cu o identitate lingvistică până la sfârșitul secolului VII, când marea migrație slavă a spart unitatea traco-latină, iar ramura daco-română de la nordul Dunării a preluat cuvinte și expresii de la acești migratori, fiind contributori minori la formarea poporului român distinct în evul mediu. Întreaga peninsulă balcanică prin popoarele ei, inclusiv slavii, are un trunchi etnic comun traco-iliro-latin. Este mesajul de unitate a lui Hașdeu pentru popoarele balcanice. Actual și astăzi.

Ionuț Țene

Susțineți NapocaNews.ro

Într-o lume care cenzurează site-urile de editoriale și știri alternative ca **NapocaNews.ro**, vă rog să ne sprijiniți financiar printr-o donație pentru informații adevărate și pe românește.

Puteți face o donație prin transfer bancar:

Fundația Culturală Sarmisegetuza - Cluj
(proprietar NapocaNews.ro)
Cont IBAN: RO85BRDE130SV27532721300

👉 Preferi să donezi rapid online?

Poți sprijini NapocaNews.ro imediat folosind PayPal:

Donate

21-07-2026

Editorial (https://www.napocanews.ro/category/editorial) *etnogeneza (https://www.napocanews.ro/tag/etnogeneza), hasdeu (https://www.napocanews.ro/tag/hasdeu), napcoanews (https://www.napocanews.ro/tag/napcoanews), romani (https://www.napocanews.ro/tag/romani), strat si substrat (https://www.napocanews.ro/tag/strat-si-substrat), tene (https://www.napocanews.ro/tag/tene), traci (https://www.napocanews.ro/tag/traci)*

Deputat Robert Alecu (ACT): Apărarea memoriei românești este o datorie pe care o avem cu toții (https://www.napocanews.ro/2026/07/deputat-robert-alecu-actaparareamemoriei-romanesti-este-o-datorie-pe-care-o-avem-cu-totii.html)

George Petrovai – un eseist contemporan al reflecției civice și morale (https://www.napocanews.ro/2026/07/george-petrovai-un-eseist-contemporan-al-reflectiei-civice-si-morale.html)

Comentati

- Name (required)
  Your Name
- Mail (required)
  Your Email
- Website
  Your Website

Your Comment Here...

Submit Comment

Caută în site

Search

Categorii

Administratie (https://www.napocanews.ro/category/social)
Cultura (https://www.napocanews.ro/category/cultura-2)
Economie (https://www.napocanews.ro/category/economie)
Editorial (https://www.napocanews.ro/category/editorial)
Evenimente (https://www.napocanews.ro/category/evenimente-2)
Externe (https://www.napocanews.ro/category/externe)
General (https://www.napocanews.ro/category/eveniment)
Lifestyle (https://www.napocanews.ro/category/lifestyle)
Monden (https://www.napocanews.ro/category/monden)
Politica (https://www.napocanews.ro/category/politica)
Spiritualitate (https://www.napocanews.ro/category/spiritualitate)
Sport (https://www.napocanews.ro/category/a-sport)
Stirea zilei (https://www.napocanews.ro/category/stirea-zilei)

Ultimele Stiri

- Aeroportul Internațional Cluj sărbătorește pasagerul cu numărul 2 milioane în anul 2026 pentru a 8-a oară în istoria sa (https://www.napocanews.ro/2026/07/aeroportul-international-cluj-sarbatoreste-pasagerul-cu-numarul-2-milioane-in-anul-2026-pentru-a-8-a-oara-in-istoria-sa.html)
- Primăria NU a avizat marșul homosexualității la Oradea, pentru al patrulea an consecutiv. Ei au reușit (https://www.napocanews.ro/2026/07/primaria-nu-a-avizat-marsul-homosexualitatii-la-oradea-pentru-al-patrulea-an-consecutiv-ei-au-reusit.html)
- Iuliu Mureșan părăsește CFR Cluj (https://www.napocanews.ro/2026/07/iuliu-muresan-paraseste-cfr-cluj.html)
- În urmă cu 11 ani, Klaus Iohannis promulga predecesoarea Legii Vexler, așa-numita Lege Antonescu (nr. 217/2015) sau „legea antilegionară” (https://www.napocanews.ro/2026/07/in-urma-cu-11-ani-klaus-iohannis-promulga-predecesoarea-legii-vexler-asa-numita-lege-antonescu-nr-217-2015-sau-legea-antilegionara.html)
- Către toți cei care întrețin această stare de dezbinare între suveraniști, din ignoranță, prostie, mândrie dar și multă necredință (https://www.napocanews.ro/2026/07/catre-toti-cei-care-intretin-aceasta-stare-de-dezbinare-intre-suveranisti-din-ignoranta-prostie-mandrie-dar-si-multa-necredinta.html)

Parteneri - R3Media.ro

Copyright 2008 - 2024 © NapocaNews (https://www.napocanews.ro)
(https://trafic.ro/statistici/napocanews.ro)